

AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING BIZNESDAGI O'RNI

¹Xusainov Amin Qilichovich

Uzbekistan,

²Kubayev Asliddin Esirgapovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7513521>

ARTICLE INFO

Received: 26th December 2022

Accepted: 05th January 2023

Online: 07th January 2023

KEY WORDS

Biznes, marketing, innovatsiya, kompaniya, buyurtma berish, tizimlashtirish va avtomatlashtirish.

ABSTRACT

Ushbu maqola IT sohasining biznesdagi o'rni. Biznesni avtomatlashtirish va bugungi kunda axborot texnologiyalari alohida soha emas. Ehtimol, ular allaqachon har bir sanoatning ajralmas qismiga aylanganligini yoritib beradi.

Kirish: Axborot texnologiyalari biznesda keng qo'llaniladi, turli moddiy va nomoddiy ne'matlarni ishlab chiqarish, rag'batlantirish va sotish jarayonini o'zgartiradi. Biznes jarayonlarini optimallashtirish, hujjat aylanishi ustidan nazoratni kuchaytirish va ichki hujjatlarni yuritish uchun ko'plab dasturiy mahsulotlar yaratilmoqda. Bugungi taraqqiyot davrida kichik biznes uchun yangi texnologiyalar kompaniyalarga foyda olish, bozorda raqobatdosh ustunlik va xarajatlarni kamaytirish imkonini bermoqda. Yangi innovatsiyalar qurilish materiallari ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligi bo'linmalari, qayta ishlanadigan materiallarni qayta ishlash kompaniyalari yaratish, tijorat uskunalari sotishda qo'llanilish darajasi ortmoqda. Global rivojlanish davrida biznesni avtomatlashtirish esa yangi mahsulotlarni targ'ib qilish raqobatchilardan oldinda bo'lish, mahsulot va kompaniyaning bozorda joylashishini yaxshilashga olib keladi. Marketing texnikasi sifatini oshirish va samarali rivojlanish strategiyasini ishlab chiqish esa biznesni sifat jihatidan rivojlantirish dinamikasi axborot texnologiyalari va Internetning keng tarqalishining jadal o'sishi bilan chambarchas bog'liqdir. Bundan tashqari, axborot texnologiyalari so'nggi 15 yil ichida mahsulдорlik o'sishiga olib keldi. Shuning uchun biznesning tezkorligi va sifatining asosiy omili bo'ldi. Tadbirkorlik faoliyatining xususiyatlarini yaxshilashga ta'sir ko'rsatish yo'nalishlari, ya'ni biznes sifatining manbalari nafaqat tashkilotlarning mas'uliyat markazlarining vakolatlari va bandligi, balki axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligi darajasidir. Axborot texnologiyalari tomonidan ishlab chiqarish harakatlari tizimiga inson va boshqa ta'sir omillarining siljishining ijobiy natijasini quyidagi yo'nalishlarda aniq ko'rish mumkin:

1. Buyurtma berish (tizimlashtirish va avtomatlashtirish).
2. Rejalashtirish, loyihalash va prognozlash.
3. Ta'sir va ishlab chiqarish sohalarining kengayishi.
4. Tashqi o'zaro ta'sirning qulayligi.

Ushbu yo'nalishlar biznes sifatini oshirish muammolarini hal qilishda axborot texnologiyalari o'z oldiga qo'yishi kerak bo'lgan maqsadlardir.

Biznes sifati reklama va firmaning foydali axborot ochiqligi orqali yaxshilanadi. Internetning rivojlanishi mutlaqo barcha mavjud biznes turlari, shu jumladan aloqa va kompyuter texnologiyalari bilan hech qanday aloqasi bo'lmaganlar uchun yangi imkoniyatlar ochadi, chunki biznesning barcha turlari o'zlarining an'anaviy mahsulotlarini ilgari surish uchun mutlaqo yangi bozorga ega bo'lishdi. Axborot texnologiyalari va biznes evolyutsiyasi kuzatuvlaridan xulosa qilishimiz mumkinki, biznesda IT oldida turgan maqolada qat'iy belgilangan vazifalarni bajarish (eng kam xarajat bilan mehnat unumdorligini oshirish) asosiy maqsadlarga erishish bilan chambarchas bog'liq. har qanday tadbirkorlik faoliyati bu ma'lumot tezisni tasdiqlaydi. Texnologiya esa biznes sifatining asosiy manbalaridan biridir.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari alohida soha emas. Ehtimol, ular allaqachon har bir sanoatning ajralmas qismiga aylangan. Har bir kasbda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining salmoqli ulushi mavjud. Diqqat bilan qarasangiz, tibbiyot, ta'lim va davlat boshqaruvi sohalarini texnik imkoniyatlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi.

Yuqoridagi barcha sabablarga e'tibor qaratsak, O'zbekiston IT-mutaxassislari uchun eng xavfsiz va qulay joylardan biri ekanligiga zarracha ham shubha yo'q. Avvalo, O'zbekiston tinch, suveren, tashqi tahdidlardan xoli, iqlimi mo'tadil mintaqadir. Ikkinchidan, O'zbekiston yoshlar mamlakati. Aholining 60 foizdan ortig'ini yoshlar tashkil etadi. Yosh avlod hayoti axborot texnologiyalari bilan uzviy bog'liqligini hisobga olsak, mijozlar, xodimlar va homiylarni topish IT-kompaniyalar uchun muammo emas. Ushbu sohadagi mutaxassislar o'zlari yaratgan mahsulotlar uchun keng foydalanuvchilar auditoriyasiga ega bo'lishlari mumkin. Uchinchidan, mahalliy aholining innovatsion texnologiyalarga ehtiyoji yuqori. Texnologik imkoniyatlar, aqlli mahsulotlar bilan hayotni osonlashtirish va vaqtni tejash ehtiyoji va istagi yuqori talabga ega. Misol uchun, hozirda xorijda suvni filtrlaydigan, xonalarni isitadigan, Wi-Fisiz internetga ulanish imkonini beruvchi gadjetlar ishlab chiqilmoqda. Katta ehtimol bilan ular uchun xorijdan ko'ra ko'proq xaridor topamiz. Aqlli maishiy texnika ham o'zbek xonadonlarida har qachongidan ham ko'proq ma'qul.

Albatta, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan IT-mutaxassislari o'zlari uchun qulay biznes muhitiga ega bo'lsa, hamkorlar va mijozlar qurshovida bo'lsa, ularning mehnati yurtimiz sohasi rivojiga yangi qon aylanish tizimini kiritadi.

Mamlakatimizda ishlab chiqilgan taraqqiyot strategiyasining uchinchi yo'nalishida raqamli iqtisodiyotni asosiy drayver sohaga aylantirib, uning hajmini kamida 2,5 baravar oshirish va eksportni 500 million dollarga yetkazish maqsadi belgilangan.

Islohotlar muvaffaqiyatini ta'minlovchi muhim yo'nalishlardan biri iqtisodiyotni raqamlashtirishdir. Shu bois, raqamli iqtisodiyotga faol o'tish kelgusi 5 yildagi eng ustuvor vazifalar sirasiga kiritilgan. Raqamli texnologiyalar nafaqat mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi, balki ortiqcha xarajatlarni qisqartiradi va korrupsiyaning oldini oladi.

Mutaxassislarning ta'kidlashicha, raqamli iqtisodiyot noldan boshlab yaratilishi lozim bo'lgan qandaydir boshqacha iqtisodiyot emas. Bu yangi texnologiyalar, platformalar va biznes modellar yaratish va ularni kundalik hayotga joriy etish orqali mavjud iqtisodiyotni yangicha tizimga ko'chirish deganidir.

Bu borada amalga oshirilayotgan ishlar ko'lamini keng. Ularning asosiy jihatlari odamlarning og'irini yengil qilish, raqamli qulayliklarni soddalashtirish, eng zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan.

Taraqqiy etgan davlatlar qatoriga qo'shilishimiz uchun, eng avvalo, ilg'or zamonaviy axborot-kommunikasiya, internet hamda raqamli texnologiyalar sohasidagi bilimlarni chuqur egallash orqali yuksalishning eng qisqa yo'lidan borish kerak. Negaki, biz geografik joylashuvimizga ko'ra, quruqlik orqali yirik suv havzalaridagi portlarga chiqishimiz uchun kamida ikki davlat chegarasidan o'tishimizga to'g'ri keladi. Bu vaqt nuqtai nazaridan ham, iqtisodiy jihatdan ham jahon bozoridagi o'rnimizga salbiy ta'sir qilishi bor gap. Buning yechimi aql-zakovat, yangi innovatsiyalar va malakali kadrlar salohiyati bilan bevosita bog'liq.

Tabiiyki, bugun IT parklarda 11 mingdan ziyod yosh ishlayotgani, "Bir million dasturchi" loyihasi doirasida o'qib chiqqan yigit-qizlar soha kelajagi uchun mustahkam poydevor yaratayotgani barchamizni mamnun etadi.

Yana bir muhim jihat — mamlakatimizda aholi eng ko'p to'qnash kelayotgan sohalarni raqamlashtirish, odamlarning og'irini yengil qilishga ustuvorlik berilyapti. Jumladan, sog'liqni saqlash, kadastr, ijtimoiy himoya, qishloq xo'jaligi, ta'lim yo'nalishlarini raqamlashtirish bo'yicha amaliy jarayonlar boshlandi va bu ijobiy samaralarini bermoqda. Xususan, aholi maskanlarini mobil internet bilan qamrab olish darajasi 2017 yilda 30 foiz bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda 96 foizni tashkil etmoqda. Yoki 2017 yilda sohadagi eksport hajmi bor-yo'g'i 600 ming dollarni tashkil etgan bo'lsa, o'tgan yili 46 million dollarga, joriy yilning birinchi choragida esa 16 million dollarga yetgan.

Shuni inobatga olgan holda "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi hamda 2020-2025 yillarda O'zbekiston Respublikasi statistikasini rivojlantirishning milliy strategiyasi asosida o'tgan davr mobaynida jarayonlarni statistik baholash tizimini joriy etish bo'yicha qator ijobiy natijalarga erishildi.

Eng avvalo, Davlat statistika qo'mitasi va Axborot texnologiyalari va kommunikasiyalarini rivojlantirish vazirligi hamkorlikda raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati to'g'risida statistik ma'lumotlarni to'plash va shakllantirishda yagona yondashuv hamda metodologiya joriy etildi. Mazkur uslubiyot asosida "Axborot iqtisodiyoti va elektron tijorat" yig'ma ko'rsatkichlar hisoblab chiqilib, e'lon qilindi. Uning tarkibiga kontent va media hamda elektron savdo faoliyatlari ham qamrab olindi.

Ko'rsatkichlarni shakllantirishda norasmiy sektor qamrovini ta'minlash maqsadida 2021 yildan boshlab axborot texnologiyalari sohasida mahsulotlar ishlab chiqarish, savdo va xizmatlar ko'rsatish bo'yicha jismoniy shaxslar tanlanma kuzatuvini o'tkazilyapti. Kuzatuvlarning barcha hududlarda planshetlar yordamida amalga oshirilishi ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash uchun sarflanadigan vaqtni 10 barobar qisqardi.

Statistik hisobotlarni internet orqali onlayn qabul qilishning eStat 4.0 avtomatlashgan axborot tizimi yaratildi va 120 turdagi hujjatni qabul qilish yo'lga qo'yildi. Buning natijasida hisobotlarni qabul qilish va qayta ishlash vaqti 2 karra qisqartirildi.

Endilikda statistik ma'lumotlardan foydalanuvchilar ularni izlab vaqtlarini yo'qotmaydi yoki qo'mitaga xat bilan murojaat qilib o'tirmaydi. Ularning hammasi qulay shaklda tematik veb-saytlar orqali taqdim etib borilyapti. Zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda qo'mitaning stat.uz rasmiy veb-saytining yangi ko'rinishi, aholini ro'yxatga olish tadbirlarini

yoritib borish bo'yicha aholi.stat.uz, gender ko'rsatkichlarni o'z ichiga olgan gender.stat.uz, Milliy barqaror rivojlanish maqsadlarining (BRM) bajarilishini monitoring qilishning nsdg.stat.uz, uslubiy nizomlar va yo'riqnomalar bilan tanishish imkoni beruvchi lib.stat.uz veb-saytlari yaratildi va ishga tushirildi.

O'zbekiston Respublikasi Ochiq ma'lumotlar portalining yangi talqini ishlab chiqilib, hozirgi kunda mazkur portalda barcha vazirlik va idoraning 4 mingdan ortiq ma'lumoti e'lon qilindi.

Mazkur ishlar natijasi qator xalqaro reytinglarda o'z ifodasini topmoqda. Jumladan, 2021 yil yakunlariga ko'ra, O'zbekiston Global ma'lumotlar barometri (The Global Data Barometer - GDB) reytingida

58-o'rinni egalladi. Mazkur reytingda 100 dan ortiq mamlakat qatnashganini inobatga olsak, yurtimiz uning asosiy modullari hisoblangan "Ochiq ma'lumotlar tashabbusi"ni o'z ichiga olgan "Imkoniyatlar" modulida 80 ball to'plab 8, "Boshqaruv" modulida 52 ball to'plab, 19-o'rinni egalladi.

References:

1. Абрамс Р. Бизнес-план на 100%. Стратегия и тактика эффективного бизнеса / Р. Абрамс. — М.: Альпина Паблишер, 2019. — 486 с.
2. Алиев В.С. Бизнес-планирование с использованием программы Project Expert (полный курс): Учебное пособие / В.С. Алиев, Д.В. Чистов. — М.: Инфра-М, 2018. — 64 с.
3. Баринов В.А. Бизнес-планирование: Учебное пособие / В.А. Баринов. — М.: Форум, 2018. — 144 с.
4. Бейт Н. Как преодолеть экономический спад. План выживания в бизнесе / Н. Бейт. — М.: Олимп-Бизнес, 2017. — 208 с.
5. Бекетова О.Н. Бизнес-планирование. — М.: Т8, 2020. — 160 с.
6. Бизнес-планирование. 4-е изд., перераб. и доп. Учебное пособие. Гриф МО РФ. Гриф УМЦ «Профессиональный учебник». / Под ред. В.З. Черняка, Г.Г. Чараева. — М.: ЮНИТИ, 2017. — 591 с.
7. Бобков Л.В. Бизнес-планирование: Уч. / Л.В. Бобков, В.Я. Горфинкель, П.Н. Захаров и др. — М.: Вузовский учебник, 2017. — 320 с.
8. Борисова О.В. Бизнес-планирование деятельности предприятий торговли: Учебное пособие / О.В. Борисова. — М.: Академия, 2016. — 320 с.
9. Бронникова Т.С. Разработка бизнес-плана проекта: Учебное пособие / Т.С. Бронникова. — М.: Альфа-М, ИНФРА-М, 2018. — 224 с.
10. Буров В.П. Бизнес-план фирмы. Теория и практика: Учебное пособие / В.П. Буров, А.Л. Ломакин, В.А. Морошкин. — М.: Инфра-М, 2019. — 352 с.
11. Виноградова М.В. Бизнес-планирование в индустрии гостеприимства: Учебное пособие / М.В. Виноградова. — М.: Дашков и К, 2017. — 280 с.
12. Волков А.С. Бизнес-планирование: Учебное пособие / А.С. Волков. — М.: ИЦ РИОР, ИНФРА-М, 2018. — 81 с.